

det alltså ligger i deras välförstådda intresse, att alla skrankor, som aflägsna dem från svenska folket och dess förtroende, bortfalla, tager jag mig friheten föreslå,

att Riksdagen för sin del måtte besluta, att det i kongl. förklaringen den 23 mars 1807 punkt 40 stadgade förbud för enskild part att taga stämning å någon domare för att tilltala honom för fel eller brott i embetet måtte upphävas, och i stället förordnas, att hvarje svensk man under alla förhållanden skall ega rätt att föra målsegaretalan såväl mot domare som öfriga embetsmän.

Om remiss till lagutskottet anhålles.

Stockholm den 27 januari 1898.

D. Holmgren.

N:o 136.

Af herr **D. Holmgren** i Varnhem, om *skrifvelse till Kongl. Maj:t* angående förändrad lagstiftning mot ocker.

Allbekanta tilldragelser under förlidet år och deraf föranledda afslöjanden af den skändliga ockerhandtering, som i icke ringa omfattning utöfvas i vårt land, särskildt i hufvudstaden, hafva rigtat den allmänna uppmärksamheten på en lucka i vår lagstiftning, närmast i vår strafflag, hvilken lucka det bör ligga statsmagterna om hjertat att såväl i den allmänna moralens som i den enskilda medborgarens intresse snarast möjligt söka fylla.

Att här icke kan blifva fråga om något statens ingripande i *regleringen af penningens marknadspris*, synes mig själfklart. Utöfver den allmänna räntelag, som vi redan ega i handelsbalkens 9 kap., lära inga bestämmelser angående räntefoten vara af behovet påkallade. Jag anser till och med, att nu gällande allmänna bestämmelse om räntemaximum saklöst kunde undvaras, och den frihet, som enligt kongl. förordningen af den 13 september 1864 gäller i fråga om försträckningar på högst sex månader utan säkerhet i fast egendom, utan fara utsträckas till alla hederliga försträckningsaftal utan undantag, dock alltid under förutsättning, att det allmänna rättsmedvetandets uppfattning af ett försträckningsaftals hederlighet eller ohederlighet finge sitt uttryck i lagen.

Inom det legitima affärlifvet har utan tvifvel grundsatsen om det fria aftalet, som tillåter, att en varas pris bestämmes uteslutande af förhållandet mellan tillgång och efterfrågan *i stort sedt*, sin fulla giltighet, och detta bör, såsom ofta af den fria räntans försvarare blifvit anmärkt, gälla penningen lika väl som hvarje annan vara eller nyttighet. I reglerandet af penningens pris i den allmänna marknaden bör därför enligt mitt förmenande staten icke ingripa.

Annorlunda kan deremot förhållandet understundom blifva, om det gäller sådana transaktioner, vid hvilka *ett öfverskridande* af de i den allmänna penningmarknaden vid en viss tidpunkt gängse, ur den fria konkurrensen framgångna räntesatserna eger rum. Jag är långt ifrån att vilja påstå, att hvarje sådant öfverskridande är obehörigt. Det torde gifvas fall, då till och med en betydligt högre ränta än den vanliga kan i betraktande af försträckningsgifvarens risk i förening med arten och beskaffenheten af det ändamål, för hvilket försträckningstagaren ämnar använda penningarne, vara fullt berättigad. Sådana fall, i hvilka försträckningen, trots de tunga villkoren, är till verkligt gagn för försträckningstagaren, och der moraliskt fullt berättigade intressen främjas genom transaktionen, påkalla icke något ingripande från det allmännas sida. Som bekant förekommer emellertid en stor mängd fall, då transaktionens syfte icke har något att göra med försträckningstagarens sanna, välförstådda intresse, utan der densamma mera tjenar att tillfredsställa försträckningsgifvarens hänsynslösa vinstbegär till större eller mindre men, oftast till obotlig skada för försträckningstagaren. I sådana fall föreligger *ocker*. Och att detta är, moraliskt sedt, ett brott lika väl som t. ex. stöld eller bedrägeri, derom lärer hvarken bland den fria räntans anhängare eller dess motståndare råda mer än en mening.

Hvarför hafva då icke våra lagstiftare upptagit detta brott bland dem, hvilka staten belägger med straff? Skulle detta måhända bero på

svårigheten att bestämma, i hvilka fall ett straffvärdt förfarande föreligger? I Tyskland, der man sedan nära aderton år eger en ockerlag med stränga straffbestämmelser, har dock denna svårighet ej befunnits öfvervinnelig. Till straffbart ocker räknar den tyska strafflagens § 302 a det, att någon begagnar sig af en annans nödställda belägenhet, lättsinne eller oerfarenhet för att vid försträckning af penningar eller vid prolongation af en skuld betinga sig eller tredje man en ekonomisk förmån, som i sådan grad öfverstiger den gängse räntefoten, att den betingade förmånen i betraktande af omständigheterna står i uppenbart missförhållande till prestationen. Ett straff af ända till sex månaders fängelse jemte 3,000 mark i böter och förlust af medborgerligt förtroende kan följa härpå; och dubbelt så strängt straff stadgas i § 302 b, i fall ocker bedrifves under förklädd form eller vissa andra dermed likställda förhållanden; och i begge fallen straffas enligt § 302 c äfven den, som med vetskap om tillkomsten af en ockerfordran öfvertager och afyttrar den eller söker göra den gällande. För den, som yrkesmessigt drifver ocker, stadgar § 302 d särskildt strängt straff, och en sådan ådömes *ovilkorligen* vanfräjd. Nämnas må ock, att försträckningsaftal, som falla under ockerlagen, äro ogiltiga, och ockraren förklaras skyldig att återbära, hvad han på grund af slika aftal kan hafva bekommit.

Det säger sig sjelft, att fall kunna förekomma, då det blir svårt för lagens tillämpare att afgöra, om de af lagen för förfarandets brottslighet uppställda förutsättningar föreligga eller ej; sådant ligger i sakens natur, och i dylika fall får domaren tillämpa den gamla kända regeln att hellre fria än fälla. Men i allmänhet torde icke heller en dylik svårighet möta. En invändning, som motståndarne till all lagstiftning mot ocker aldrig underlåtit att anföra, är den, att en dylik lag skulle så lätt kunna kringgås eller gäckas, att den brottslige sällan eller aldrig skulle åtkommas. Om nu ock detta vore sant, så tror jag, att lagen ändock icke vore utan betydelse. Ensamt det, att procentarehandlingen blefve genom statens lagar brännmärkt såsom brottslig, vore i min tanke ett godt. Det skulle för visso icke blifva utan verkan hvarken på den icke ringa del af allmänheten, hvares rättsmedvetande i många fall behöfver stödet af yttre auktoritet för att komma till en bestämd uppfattning, ej heller på en och annan bland dem, som för egen del icke skulle hafva något emot att egna sig åt den lukrativa ockrarehandlingen, men skulle känna det mindre behagligt att veta, det lagens hotande svärd ständigt sväfvade öfver deras hufvuden. Då dertill kommer, att väl svårligen någon *skada* skulle kunna förorsakas genom en ockerlag af samma karakter som den för tyska riket gällande, så synes mig, att försök med en dylik lag, huru ringa verkan man än

väntar sig deraf, dock böra göras. Jag är emellertid för min egen del lifligt öfvertygad derom, att den ifrågasatta lagen ingalunda skulle kunna kringgå och gäckas så lätt, som mången förmenar. Att den liksom alla lagar skulle i enstaka fall visa sig vanmäktig gent emot det onda, är ingenting märkvärdigt. Det finnes mer än en bestämmelse i vår strafflag, som, oakadt brott deremot dagligdags förekomma, sällan tillämpas, så t. ex. bestämmelserna om hasardspel i strafflagens 18 kap. 14 §. Dock har ingen på allvar ifrågasatt att upphäfvade dessa bestämmelser.

Om den ifrågasatta lagen, liksom den tyska, stadgade straff äfven för ocker i förklädd form, så blefve den icke så lätt att kringgå, och hvad beträffar möjligheten af bevisnings förebringande, så borde det icke möta större hinder att i detta fall gifva särskilda föreskrifter, som underlätta densamma, än det varit i fråga om oloffig bränvinsutskänkning (se § 55 af kongl. förordningen den 24 maj 1895 angående villkoren för försäljning af bränvin).

Då enligt min uppfattning en lag i här antydda syfte vore af gagn, och saknaden af sådan innebär en brist i vår lagstiftning, får jag härmed hemställa,

att Riksdagen måtte besluta uti skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelser mot ocker i ungefärlig öfverensstämmelse med de bestämmelser, som innehållas i den tyska lagen angående ocker af den 31 maj 1880.

Om remiss till lagutskottet anhålles.

Stockholm den 27 januari 1898.

D. Holmgren.